

Ныстуан ахуырадон программæ ирон æвзагæй

9 къласы

Чиныг: Ирон æвзаг

Автор: Пухаты Ларисæ.

Предметы актуалондзинад

Æвзаг у адæмы уд æмæ зонд: цалымæ æвзаг цæра, уæдмæ цæрынц адæм дæр, рæзы сæмæ фидар кæны сæ национ культурæ, сæ национ хиæмбарынад.

Ирон æвзаг у нæ республикæйы паддзахадон æвзагтæй иу, ирон адæмы мадæлон æвзаг. Куыд уырыссаг, афтæ ирон æвзаг дæр у **филологон циклы** иу хай æмæ рæзын кæны скъоладзауы коммуникативон культурæ, æххуыс ын кæны йæ ныхасы рæстæн, уæрæх ын кæны йæ дунембарынад, хъомыл æй кæны нæ адæмы хуыздæр традицитæ æмæ æгъдæуттыл. Ирон æвзаг ахуыр кæнын, уымæй, куыд сæмбæлы, афтæ пайда кæнын у стыр ахъаз фæсивæды патриотизмыл хъомыл кæнын, фидæны сæхсæнад аразджытæ цæттæ кæныны хъуыддаджы. Мадæлон æвзаг зонын у нæ культурæйы ахсджиадæр фæрæзтæй иу.

Ирон æвзаг ахуыр кæныны нысантæ:

- ахуырдаутæн æвзаджы тыххæй иумæйаг зонындзинæдтæ раттын; бацамонын, алы адæмæн дæр йæ æвзаг йæ национ хæзна кæй у, хъахъхъæнын æй кæй хъæуы;
- ахуырдауты дзырдæтæ æмæ грамматикон зонындзинæдтæ фæхъæздыгдæр кæныныл бакусын;
- дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæстыл бакусын, скъоладзауы коммуникативон арахстдзинæдтæ æмæ зонындзинæдтæ фæуæрæхдæр кæнын;
- литературон æвзаджы нормæтимæ базонгæ кæнын, ныхасы уавæртæм гæсгæ сæ раст пайда кæныныл ахуыр кæнын.

Ирон æвзаджы 9 къласы ахуырадон программæ арæст у:

- Уæрæсейы Федерацийы закон «Ахуырады тыххæй»;
 - Ног ахуырадон стандарттæ;
 - Цæгат Ирыстон-Аланийы модернизацийы комплексон проект;
 - Ирон национ ахуырады концепци;
 - Приоритетон национ проект «Нæ ног скъола»;
 - Республикон программæ «Ирон æвзаг æмæ литературæ 1-11 кълæстæн»; йæ автортæ: **Тахъазты Харум, Дзампарты Ларисæ, Дзодзыккаты Зæидæ, Цопанты Ритæ.**
- Программæ сфидар кодта Республикæ Цæгат Ирыстоны – Аланийы Иумæйаг æмæ профессионалон ахуырады министрад.

- «Ирон æвзаг» 9 кълас. Автор: Тахъазты Харум. Дзæуджыхъæу.

Регианалон базисон ахуырадон пъланмæ гæсгæ ирон æвзаг ахуыр кæнынаен 9 къласы дихгонд **68 сахаты** афæдзмæ, къуырымæ та - **2 сахаты**.

Программæмæ гæсгæ мадæлон æвзаг ахуыр кæныны фæстиуджытæ сты ахæмтæ:

Удгоймагон (личностные) фæстиуджытæ:

1) скъоладзау хъуамæ бамбара, ирон æвзаг ирон адæмы национ-культурон хæзна кæй у, уый; мадæлон æвзаджы ахадьндзинад стыр кæй у адæймаджы интеллектуалон æмæ сфæлдыстадон гæнæнтæ райрæзынæн, удварн хъæздэгдæр кæнынæн;

2) бамбарын ирон æвзаджы эстетикон нысаниуæг; рæзын кæнын мадæлон æвзагæн аргъ кæнын, хи æвзагæй сæрыстыр уæвыны æнкъарæнтæ; ирон æвзаг ирон адæмы стырдæр хæзнатæй иу кæй у, уый бамбарын; æвзаджы сыгъдæгдзинад æмæ культурамæ бæрнон цæстæй кæсын фæцалх уæвын;

3) ныхас кæнгæйæ, ирон æвзаджы дзырддуат æмæ грамматикон мадзæлттæй раст пайда кæнын; хи ныхасмæ хъус дарын.

Метапредметон фæстиуджытæ сты:

- ныхасы хуызтæй пайда кæнынмæ арæхсын: хорз æмбарын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы мидис (ныхасы сæр, тексты темæ, сæйраг хъуыды; сæйраг æмæ уæлæмхасæн информаци);

- стилистикон æгъдауæй æмæ сæ жанртæм гæсгæ алыхуызон чи у, ахæм тексттæ кæсын зонын (æвзаргæ каст, æмбаргæ каст æмæ æнд.);

- бакаст æрмæгæй (Интернетæй, дзыллон информацион фæрæзтæй, ахуырадон компакт-дисктæй) хъæугæ информаци равзарын зонын, алыхуызон дзырддæттæй пайда кæнынмæ арæхсын;

- арæхсын темæмæ гæсгæ æрмæг сæмбырд кæнынмæ, раст фæткыл æй равæрынмæ; хибарæй хъæугæ информаци ссарынмæ;

- алыхуызон текстты мидис кæрæдзиуыл барын, сæ стилистикон æмæ æвзаджы хицæндзинæдтæ иртасын;

- текст хи ныхæстæй радзурынмæ, текстæн пълан бацæттæ кæнынмæ, конспект ныффыссынмæ, аннотаци бацæттæ кæнынмæ;

- ныхасы уавæрмæ гæсгæ аразын, сæ функционалон хуызтæ, стилистикон ахуырст æмæ жанртæм гæсгæ алыхуызон чи сты, ахæм тексттæ;

- текстты арæзтмæ хъус даргæйæ, хи хъуыдытæ фысгæ æмæ дзургæ ныхасы хуызы æргом кæнынмæ;

- монологон ныхас (таурæгъ, æрфыст, тæрхон) аразынмæ; диалогон ныхасæй пайда кæнынмæ;

- хи ныхас аразын литературон æвзаджы орфоэпион, лексикон, грамматикон, стилистикон нормæтæм гæсгæ; фысгæ ныхасы пайда кæнын орфографион æмæ пунктуацион æгъдæуттæй (нормæтæй);

- дзургæйæ ныхасы этикетон нормæтæм хъус дарын;

- ахуырты рæстæг хи ныхасы хъæд æмæ мидисмæ хъус дарын зонын, хи ныхасы рæдыдтытæ раст кæнынмæ арæхсын; хи арæзт тексттæ редакци кæнын зонын;

- ахуырты (уроқты) рæстæг æмгæртты 'хсæн раныхас кæнынмæ арæхсын; арæхсын чысыл доклад кæнæ рефераты мидис раггом кæнынмæ; диспутты æмæ быцæуты архайын зонын, хи хъуыдыы растдзинад бафидар кæнынмæ арæхсын.

Предметон фæстиуджытæ сты:

1) æвзаджы сæйраг функцитæ иртасын; ирон æвзаджы паддзахадон нысаниуæг цæй мидæг ис, æвзаг æмæ адæмы культурайы бастдзинад цы нысан кæны, мадæлон æвзаджы ахадьндзинад адæймаджы царды;

2) ирон æвзаджы наукон бындуртæ; ирон æвзагзонынады хæйттæ æмæ иуæгтæ, сæ бастдзинад;

3) лингвистикайы бындурон æмбарынаедтæ: лингвистика æмæ йæ сæйраг хæйттæ; æвзаг æмæ ныхас, дзургæ æмæ фысгæ ныхас; монолог, диалог æмæ сæ хуызтæ; ныхасы уавæр; хуымæтæг ныхасы, наукон, публицистикон, официалон-хъуыддаджы стильтæ; аив литературæйы æвзаг, ныхасы функционалон хуызтæ (таурæгъон, æрфыстон, тæрхон), текст, текстты хуызтæ; æвзаджы сæйраг иуæгтæ, сæ 'ууæлтæ æмæ хицæндзинаедтæ, ныхасы мидæг сæ пайда кæнын;

4) ирон æвзаджы лексика æмæ фразеологийы нормæтæ зонын, ирон литературон æвзаджы нормæтæ (орфоэпион, лексикон, грамматикон, орфографикон, пунктуацион) зонын, ныхасы этикетон нормæтæ зонын, раст сæ пайда кæнын;

5) æвзаджы сæйраг иуæгтæ æмæ грамматикон категоритæ зонын, иртасын сæ, ныхасы уавæртæм гæсгæ сæ раст пайда кæнын;

6) дзырды алыхуызон æвзæрстытæ (фонетикон, морфемикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион) зонын, дзырдаст æмæ хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст, текстты иумæйаг æвзæрст кæнынмæ арæхсын;

7) лексикон æмæ грамматикон синонимтæ иртасын, хи ныхасы мидæг сæ пайда кæнын зонын;

8) мадæлон æвзаджы эстетикон функцитæ иртасын, аивадон литературон уацмысы текст æвзаргæйæ, ныхасы эстетикон ахуырст иртасын зонын.

Скъоладзауты арæхстдзинаедтæ (компетенцитæ):

Коммуникативон компетенци (арæхстдзинад) амонь, цæмæй скъоладзаутæ арæхсой ныхасы хуызтæй (дзургæ, фысгæ, хъусгæ) пайда кæнынмæ, ныхасы уавæртæм гæсгæ арæхсой сæ ныхас аразынмæ.

Æвзагон æмæ лингвистикон арæхстдзинад (компетенци) – зонын мадæлон æвзаджы наукон бындуртæ, ирон литературон æвзаджы нормæтæ; бакусон дзырдуат хъæздыг кæныныл, райсын грамматикон зонындзинаедтæ; æвзаджы иуæгтæн анализ кæнынмæ арæхсын, æвзаджы дзырдуæттæй пайда кæнын зонын.

Культураамонынады (культуроведческая) компетенци – ирон æвзаг ирон адæмы культурайæ зонгæ кæныны фæрæз кæй у, уый æнкъарын; æвзаджы бастдзинад истори æмæ адæмы культурайæ зонын, ирон ныхасмы этикетон нормæтæ зонын, пайда кæнынмæ сæ арæхсын

9 кълæсы ахуырадон программæйы курс аразгæйæ, хъусдард цæуы алыхуызон арæхстдзинаедтæ 5-9 кълæсты ахуырадон программæмæ.

9 кълæсæн фæлхатгонд цæуынц хицæн грамматикон категоритæ: фонетикæ, лексикæ, дзырдарæзт, морфологи, Чиныг кæй нæй, уый тыххæй пайдагонд цæуы ныхасы – тематикон урочытæй. Текстты бындурон фæлхатгонд цæуы грамматикон æрмæг, стæй цæуы текстты концептуалон анализ. Текст ма æххæст кæны хъомыладон хæстæ дæр. Иумæйаг методикайы скъоладзауты ныхасы рæзтыл куыст фæрæвдздæр кæнынæн амоньнæ текстимæ баст фæлтæрæнтæй пайда кæнын.

9 кълæсы ирон æвзаджы программæйы мидис.

Вазыгджын хъуыдыйады грамматикон хицæндзинаедтæ хуымæтæг хъуыдыйадæй. Вазыгджын хъуыдыйады классификацийы хуызтæ æмæ сæ принциптæ. Бастдзинады фæрæзтæ вазыгджын хъуыдыйады. Синтаксисон ахастытæ вазыгджын хъуыдыйады хæйтты æхсæн. Вазыгджын хъуыдыйад иртасыны фарст ирон æвзагзонынады. БВХъ структурон-семантикон хицæндзинаедтæ. Бастдзинады фæрæзтæ бабæтгæвазыгджын хъуыдыйады. БВХъ иугæнæг ахастытимæ; бæттæгтæ; структурон хицæндзинаедтæ. БВХъ ныхмæвæрд

ахастытимæ; бастдзинады фæрæзтæ, структурон хицæндзинæдтæ. БВХъ дихон ахастытимæ; бастдзинады фæрæзтæ; структурон хицæндзинæдтæ. БВХъ-тæ градацион æмæ æрбаиугæнæн ахастытимæ; бастдзинады фæрæзтæ. ДВХъ иртасыны фарст ирон синтаксисы. ДВХъ грамматикон хицæндзинæдтæ. Бастдзинады фæрæзтæ ДВХъ-ы. ДВХъ уæлæмхæст хæйтты дзырдон æмæ хъуыдыйадон бастдзинæдтæ. ДВХъ-ы структурон-семантикон классификаци. Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады фарст иумæйаг æмæ ирон æвзагзонынады. ÆВХъ æхгæд æмæ гом структурæимæ; бастдзинады фæрæзтæ. Бирæхайон вазыгджын хъуыдыйад. Вазыгджын синтаксисон конструкцитæ. Период. Вазыгджын синтаксисон æнæхъæн. Дзырдты рæнхъæвæрд хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдты. Пунктуаци. Æрхæцæн нысæнттæ вазыгджын хъуыдыйады. Комкоммæ ныхас. Фæрссаг ныхас. Диалог. Цитатæ. Абзац.

Сæйраг домæнтæ 9- æм къласы ахуыргæнинæгты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæм.

Ахуыргæнинаг курс сахуыр кæныны фæстæ **хъуамæ зона:**

- хуымæтæг хъуыдыйады дих загъды нысанмæ, эмоционалон ахуырстмæ, арæзтмæ гæсгæ;
- иувæрсыг хъуыдыйæдты струкутрон-семантикон хицæндзинæдтæ;
- æнæххæст хъуыдыйæдты структурон-семантикон миниуджытæ;
- хъуыдыйады уæнгтæ иртасыны уавæртæ;
- хуымæтæг хъуыдыйады æрхæцæн нысæнттæ æвæрыны æгъдæуттæ;
- вазыгджын хъуыдыйады æмбарынады мидис;
- вазыгджын хъуыдыйæдтæ дих кæныны принциптæ;
- бастдзинады фæрæзтæ вазыгджын хъуыдыйады;
- синтаксисон ахастытæ вазыгджын хъуыдыйады;
- вазыгджын хъуыдыйæдты структурон-семантикон хуызтæ; вазыгджын хъуыдыйады æрхæцæн нысæнттæ æвæрыны æгъдæуттæ;

хъуамæ арæхса:

- иувæрсыг хъуыдыйады равзарынмæ;
- æнæххæст хъуыдыйад равзарынмæ;
- вазыгджын хъуыдыйады хуыз сбæрæг кæнынмæ;
- вазыгджын хъуыдыйадæн синтаксисон анализ скæнынмæ;
- хуымæтæг вазыгджынгонд æмæ вазыгджын хъуыдыйæдты æрхæцæн нысæнттæ раст сæвæрынмæ;
- алыхуызон дзырдæттæй раст пайда кæнынмæ;
- бæлвырд темæйыл доклад кæнæ хъусынгæнинаг цæттæ кæнынмæ;
- теоретикон фæрстытыл дзургæйæ, хи хъуыдытæ зæгъынмæ;
- дисциплинæйы бæлвырд темæйæн реферат скæнынмæ, зонадон литературæйæ пайда кæнынмæ.

Ахуыры рæстæджы пайдагонд цæудзысты репродуктивон и продуктивон ахуыры методтæ:

- информацион технологи;
- цæстуынгæ æрмæг,
- ИКТ,

- уацмыстæм иллюстраци,
- амонаен литература.

Æрмæг куыд æмбæрстгонд æрцыд, уый сбæрæг гæнæны хуызтæ:
тест саразын; фысгæ, дзургæ дзуæппытæ; нывæцæн, изложени.

Контролы формæтæ

- индивидуалон
- къордæй
- фронталон

Контролы хуызтæ

- развæлгъау
- æрвылбон
- тематикон
- контролон

Урочыты хуызтæ:

- урок-ног æрмæг амынд
- урок-практикон куыст

Къæлendarон – тематикон пълан ирон æвзагæй 9 кълас

№	Сæргонд	Сахат	Нымæц	Урочы темæ	Фæстиуджытæ	Хæдзармæ куыст
1	Мадæлон æвзаджы нысаниуæг адæймаджы царды.	1		Зындгонд адæймагтæ мадæлон æвзаджы тыххæй.	Рæзын кæнын коммуникативон культура, æххуыс ын кæны йæ ныхасы рæзтæн, уæрæх ын кæны йæ дунембарынад, хъомыл æй кæны нæ адæмы хуыздæр традицитæ æмæ æгъдæуттыл.	Мадæлон æвзаг мæ царды- эссе
2	Æрмæг фæлхат 5с.	1		Ирон æвзаг куыд наука. Æвзаджы хæйттæ, сæ хицæндзинад.	Зоной: ныхасы хуызтæй (хъусын, кæсын, дзурын, фыссын) арæхстджындæрæй пайда кæнын.	фæлт. 3
		1		Дзырдбаст æмæ хъуыдыйад.	Зоной: дзырдбæстыты æмæ хъуыдыйæдты синтаксисон анализ Арæхсой:тексты иумæйаг æвзæрст бацамонынмæ, пайда сæ кæнынмæ	фæлт. 6
		1		Орфограммæтæ сæмæ пунктограммæтæ фæлхат	Зоной: æвзаджы сæйрагдæр стилистикон æмæ лексикон-фразеологион фæрæзтæй, литературон æвзаджы норматæй (орфоэпион, лексикон, грамматикон, орфографион, пунктуацион)пайда кæнын,раст фыссынмæ арæхсын.	фæлт.7
3.	К/К	1		Бацæуæн контролон диктант грамматикон хæстимæ	Растфыссынады æгъдæуттæ сбæрæг кæнын	
4.	Вазыгджын хъуыдыйад. 3с.	1		Вазыгджын хъуыдыйады хуызтæ.	Вазыгджын хъуыдыйад раст хъæлæсы уагæй кæсын.	§1,фæлт.9
		1		Вазыгджын хъуыдыйады сæйраг хицæндзинæдтæ хуымæтæгæй	Зоной: хицæн кæнын æмæ æвзарын хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ	§ 1, инд. хæстæ

					бæлвыд схемæтæм гæсгæ.	
		1		Бæттæгджын вазыгджын хъуыдыйæдты хуызтæ	Вазыгджын хъуыдыйад раст хъæлæсы уагъей кæсын.	§1,тек/куыст
5.		1		Æрхæцæн нысæнттæ вазыгджын хъуыдыйæдты.	Æрхæцæн нысæнттæ вазыгджын хъуыдыйæдты æхсæн раст æвæрын.	Хæстæ баххæсткæн ын
6.	Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйад. 6с.	1		Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ иугæнæг бæттæгтимæ.	Зоной: раст æвæрын æрхæцæн нысæнттæ æмæ схемæтæ аразын.	§1тек/куыст.
		1		Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ ныхмчрды бæттæгтимæ.		§2,фæлт. 12.
		1		Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ дихон бæттæгтимæ.		§2,тек/куыст
		1		Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдты пунктуаци æмæ схемæтæ.		§2,фæлт.20.
		1		Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдты сөвзæрст.		§2,фæлт 19
7.	К/К	1		Контролон диктант бабæтгæвазыгджын хъуыдыйадæй.	Сбæрæг кæнын зонындзинæдтæ æмæ арахстдзинæдтæ бабæтгæвазыгджæн хъуыдыйадæй.	
8.	Домгæвазыгджын хъуыдыйад 17с.	1		Домгæвазыгджын хъуыдыйады æмбарынад. Бæттæгтæ æмæ бæттæг дзырдтæ домгæвазыгджын хъуыдыйады. Сæ хицæндзинæдтæ.	Зоной: домгæвазыгджын хъуыдыйад, иртæстгод уæнгтæ кæм уа, ахæм синонимон хуымæтæг ххъуыдыйадæй ивын.	§3,фæлт.22
9.		1		Уæлæмхæст хъуыдыйады бынат домгæвазыгджын хъуыдыйады.Уæлæмхæст хъуыдыйады хуызтæ.	Арахсой: дыууæ хуымæтæг хъуыдыйадæй, бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдтæй домгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ аразынмæ; ныхасы æмæ фысгæйæ пайда кæнын домгæваз-ын хъуыд-æй.	§4,фæлт.24.
10.	Н/Р/К	1		Изложени грамматикон хæсимæ	Домгæвазыгджын хъуыдыйæдтæй фысгæ ныхасы	§5,фæлт.29 (Къордтæй

					мидæг пайда кæныны куыст	куыст.)
11.		1		Бæрæггæнæны уæлæмхæст хъуыдыйады нысаниуæг.	Зоной: Домгæвазыгджын хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Синонимон бæттæгджын æмæ æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдтæ аразын. Арæхсой: Домгæвазыгджын хъуыдыйад аразыныл куыст. Домгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ алыхуызон уæлæмхæст хæйттимæ аразынынмæ.	§6,7 фæлт.29.
12.		1		Фадатон уæлæмхæст хæйтты нысаниуæг. Бынаты уæлæмхæст хай.		§8, фæлт.40.
13.		1		Афоны уæлæмхæст хайы нысаниуæг.		§9, фæлт.43
14.		1		Архайды хуызы уæлæмхæст хайы нысаниуæг.		§10, фæлт.45.
15.		1		Æфсоны уæлæмхæст хайы нысаниуæг.		§12, фæлт.47
16.		1		Нысаны уæлæмхæст хайы нысаниуæг.		§13, фæлт.49
17.		1		Бадзырдон уæлæмхæст хайы нысаниуæг.		§14, фæлт.53
18.		1		Ныхмæвæрды уæлæмхæст хъуыдыйæдты насаниуæг.		§15, фæлт.60
19.		1		Къорд уæлæмхæст хайы цы вазыгджын хъуыдыйады ис, уый хицæндзинад.		§16, фæлт.63
20.		1		Къорд уæлæмхæст хайы цы вазыгджын хъуыдыйады ис, уый хицæндзинад.		§17, фæлт.66
21.		1		Къорд уæлæмхæст хайы цы вазыгджын хъуыдыйады ис, уый хицæндзинад.		§17 фæлт.64
22.	К/К	1		Афæдзы æмбисы административон контролон диктант.		
23.	Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдтæ. 10с.	1		Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады æмбарынад, йæ хицæндзинад	Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдтæ	§18 фæлт.70
24.		1		Къæдзыг, стъæлф æмæ къæдзыг æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады æвæрыны æгъдæуттæ.	æвзарыныл куыст; къæдзыг, стъæлф æмæ къæдзыг æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады.	§18 фæлт.71
25.		1		Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады æмбарынад, йæ хицæндзинад.	Тексты пунктуацион анализ.	Орфограм. Фæлхатын.
26.		1		Дыстъæлфимæ æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады нысаниуæг.	Зоной: Синонимон бæттæгджын æмæ æнæбæттæг вазыгджын	§18, текстыл куыст

					хъуыдыйæдтæй пайда кæнын.	кæронмæ.
27.		1		Дыстъæлф æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады.	Тексты пунктуацион анализ. Вазыгджын хъуыдыйæдтæ аразын,	§19, фæлт.74
28.		1		Тексты пунктуацион анализ. Цухгонд æрхæцæн нысæнттæ æвæрыныл куыст.	синтаксисон æгъдауæй сæ æвзарын. Цухгонд æрхæцæн нысæнттæ æвæрыныл куыст.	§19, фæлт.75
29.		1		Тире æнæбæттæг вазыгджын	Тексты пунктуацион рæдыдтытæ	§20, фæлт.78
30.		1		Тире æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады нысаниуæг бацамонын.	раст кæнын. <i>Арæхсын:</i> синонимон бæттæгджын æмæ	§20, къордты л куыст текстыл.
31.		1		Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдты пунктуаци фæлхатын.	æнæбæттæгджын хъуыдыйæдтæй пайда кæнынмæ.	§§18-20, текстыл куыст.
32.	К/К	1		Контролон диктант æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдтæй.		Орфограм. Фæлхатын.
33.	Вазыгджын хъуыд-дтæ бабæтгæ æмæ домгæ бастдинаæдтимæ. 4с.	1		Вазыгджын хъуыдыдыйæдтæ вазыгджын конструкциимæ.	Вазыгджын хъуыдыйæдтæ алыхуызон бастдинадимæ æвзарыныл куыст; хъуыдыйæдтæн схемæтæ кæнын.	§21, фæлт.82
34.		1		Вазыгджын схемæтæ аразын.		§21, Фæлт.83
35.		1		Вазыгджын схемæтæ аразын.		§21, фæлт.84
36.		1		Растфыссынады æгъдауттæ сбæрæг кæнын.		Индивидуал он хæстæ.
37.	К/К	1		Контролон диктант вазыгджын хъуыдыдыйæдтæ вазыгджын конструкциимæ.		
38.	Стиль, стилистикæ. Ныхасы культура.	1		Стиль, стилистикæ æмæ практикон стилистикæйы æмбарынад.		

	8с.					
39.		1		Æвзаджы стильтæ. Публицистон стиль	Зонын: Стыльты сæйрагдæр хицæндзинадтæ; литературон æвзаджы домæнтæ чи халы, уыцы рæдыдтæ раст кæнын дзырдты, дзырdbæстыты, хъуыдыйæдты. Арæхсын: Этикон ныхасæй пайда кæнын. Текстты стилистикон æвзæрст. Сæ стилистикон ахуырет алыхуызон кæмæн у, ахæм тексттæ аразыныл куыст. Автобиографи, курдиат, хъусынгæнинаг, уацхъуыд, суагъæ фыссынмæ арæхсын.	§22фæлт.86.
41.		1		Аив литературон стиль æмæ официалон хъуыддаджы стиль.		§23фæлт.91
42.		1		Наукон стиль.		§23 фæлт.93
43.		1		Дзургæ ныхасы стиль.		§23, хицæн хæстæ.
44.		1		Сæ стилистикон ахуырет алыхуызон кæмæн у, ахæм тексттæ аразыныл куыст.		§23,къордты л куыст.
45.		1		Сæйраг домæнтæ дзургæ æмæ фысгæ ныхасмæ.		§23фæлт87.
46.		1		Текстты стилистикон æвзæрст.		
47.	Ныхасы культура.	1		Этикетон ныхасы æмбарынад, йæ æууæлтæ.	Ныхасы рæдыдтытыл куыст: изложениты, сочинениты ныхасы рæдыдты анализ. Диалогон ныхасыл куыст, йæ хицæндзинадтæ.	Текстыл кусын
48.		1		Диалогон ныхас.		§24,фæлт.97
49.		1		Диалогон ныхас аив литературæйы.		
50.	Н/Р/К	1		Æлвæст изложени.		
51.		1		Æвзаджы жаргонтæ.		Текст кæронмæ.
52.	Æвзаджы тыххæй нумæйаг зониæгтæ 5с.	1		Цы у æмæ цæмæн хъæуы æвзаг. Цæмæй конд у æвзаг.		§25
53.		1		Æвзаг куыд равзæрд æмæ куыд рæзы.	Наукон-популярон текстты бындурыл беседæтæ кæнын. Аив литературон текстты лексикон-фразеологион анализ.	§26
54.		1		Æвзæгты хæстæгдзинад. Ирон æвзаджы бынат иннæ æвзæгты 'хсæн.		§27
55.		1		Ирон æвзагæн лæггадгæнджытæ-ахуыргæндтæ, сæ иртасæн куыстытæ.		
56.		1		Ирон литературон æвзаг æмæ диалекттæ.	Рефераттæ æмæ докладтæфыссын,раныхæстæ	
57.		1		Æвзаджы ахадындзинад æхсæнадон царды.		

58.		1		Æвзаджы рæзты бастдзинад æхсæнады рæзтимæ	цæттæ кæнын ирон æвзаджы истори, лексикаæ, фразеологи, стилистикайы тыххæй.	§29
59.	Н/Р/К			Нывæцæн мадæлон æвзагыл «Мæлаен дын ма уæд,мадæлон æвзаг»		Кæронмæ фæуын нывæцæн
60.	Æрмæг фæлхат кæнынаен 10с.	1		Фонетикаæ. Иумæйаг æмбарынад. Дамгъæуат. Мырты классификаци. Уæнг. Цавд.	Зонын: Мадæлон æвзагæн аргъ кæнын; æвзагзонынады сæйраг къæпхæнтæ; ирон æвзагзонынады зынгæдæр ахуыргæнндты æмæ сæ раныхæстæ æвзаджы тыххæй. Арæхсын: хи хъуыдытæ мадæлон æвзагыл фыссынмæ.	Текстыл куыст.
61.		1		Хъæлæсонты дих æмæ растфыссынад. Фонетикайы принциптæ фæлхат кæнын.		Текстыл куыст.
62.		1		Дæргъвæтин æмхъæлæсонты растфыссынад .		Текстыл куыст.
63.		1		Дзырды лексикон нысаниуæг. Бирæнысанон дзырдты хицæндзинад.		Текстыл куыст.
64.		1		Иумæйаг æмбарынад ныхасы хæйтты тых-хæй. Сæ æмбарынад.		Текстыл куыст.
65.		1		Ныхасы хæйтты растфыссынад.		Текстыл куыст.
66.		1		Пунктограммæтæ æмæ Орфограммæты фæлхат		Текстыл куыст.
67.		1		Вазыгджын синтаксисон иуæг. Тексты иумæйаг æвзæрсты фæтк.		Текстыл куыст.
68.		1		Контролон диктант грамматикон хæстимæ.		
69.		1				
70.		1				

График реализации рабочей программы по осетинскому языку в 9 классе

№	Наименование разделов и тем	Всего часов	В том числе на:							Примерное количество тестовы, словарных диктантов
			урок и	Контрольных	Дата	Изложения	Дата	Сочинений	Дата	
1	Æрмæг фæлхат	5	4	<i>Бацæуæн контролон диктант</i>						
2	Вазыгджын хъуыдыйад	3	3							3
3	Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйад.	6	4	<i>Контролн диктант б.вазыгджын хъуыдыйадæй.</i>		Таурæгъон текстмæ æрфысты элементтæ бахæссын.				4
4	Домгæвазыгджын хъуыдыйад	17	16	<i>Контролн диктант д.вазыгджын хъуыдыйадæй.</i>						5
5	Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады.	18	17	<i>Контролн диктант вазыгджын хъуыдыйадæй.</i>						6
6	Æвзаджы тыххæй иумæйаг зонинæгтæ	5	4	<i>Контролн диктант вазыгджын хъуыдыйадæй.</i>						3
7	Ныхасы культурæ.	8	7			<i>Æлвæст изложени.</i>		«Мæлæн дын ма уæд,мадæлон æвзаг»		2
8	Æрмæг фæлхат кæнынæн	6	5	<i>Контролн диктант вазыгджын хъуыдыйады.</i>						3
	Итого:	70	59	6		2		1		26

Оценочные материалы к контрольным диктантам по осетинскому языку в 9 классе.

№	Тема	Сбæрæггæнинаг фарстатæ
1	<i>Бацæусен контролон диктант</i>	Хъæлæсонты æмæ æмхъæлæсонты растфыссынад: Хъæлæсон о дзырды райдайæны; хъæлæсон е дзырды райдайæны; дзырдты райдайæны хъæлæсон у ; дзырды райдайæны з кæнæ с -; æмхъæлæсонтæ дæргъвæтинаей; дзырды кæрон дæргъвæтинæ æмхъæлæсонтæ. Морфологион принципы растфыссынад: сæ кæрæтты л, р, м, н, й, у цы дзырдтæн вæййы, уыдоны, бирæон нымæц аразгæйæ; фæсæфтуантæ -аг, -ад, -он -ы разæй æмхъæлæсонтæ; барæн бæрцы фæсæфтуан -дæр миногонты æмæ фæрсдзырдтыразæфтуантæ а-, ра-, ба-, æрба- æфтыд; вазыгджын мивдисджытæй арæзт номдартæ, миногонтæ, миногмитæ æмæ фæрссагмитæ; разæфтуан фæ- æфтыд; разæфтуан æнæ- æфтыд; æппæрцæг номивджыты; мивдисджыты ивгъуыд афоны кæрæтты; мивдисджыты ивгъуыд афоны бындур -вд кæнæ -гъ ; мивдисджыты ивгъуыд афоны бындурты фæсæфтуантæ -т кæнæ -ст ; фæсæфтуан -д -йы фæрцы арæзт; вазыгджын мивдисджыты æххуысгæнæг мивдисæг уæвын мивдисджыты æнæцæсгомон формæты; разæфтуан ны- æфтыд
2	<i>Контролн диктант б.в. хъ.</i>	Морфологион, фонетикон, бадзырдон принципл растфыссынадтæ. Æрхæцæн нысæнттæ бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдты. Хицæнгæнæн æрхæцæн нысæнттæ бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдты.
3	<i>Контролн диктант д.в. хъ.</i>	Морфологион, фонетикон, бадзырдон принципл растфыссынадтæ. Æрхæцæн нысæнттæ домгæвазыгджын хъуыдыйæдты.
4	<i>Контролн диктант в. хъ.</i>	Морфологион, фонетикон, бадзырдон принципл растфыссынадтæ. Æрхæцæн нысæнттæ æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдты.
5	<i>Контролн диктант в.хъ</i>	Морфологион, фонетикон, бадзырдон принципл растфыссынадтæ. Æрхæцæн нысæнттæ вазыгджын хъуыдыйæдты вазыгджын конструкцийæ.
6	<i>Контролн диктант в. хъ.</i>	Морфологион, фонетикон, бадзырдон принципл растфыссынадтæ. Æрхæцæн нысæнттæ бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдты. Хицæнгæнæн æрхæцæн нысæнттæ бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдты.
7	<i>Таурæгъон текстмæ æрфысты элементтæ бахæссын.</i>	Тексты структурæ; Текстæн пылан аразын; тексты аивгæнæн мадзæлттæ; ныхасы культурæ æмæ иумæйаг культурæ ; бæлвырд ныхасы ситуацийы хъæугæ æвзагон мадзæлттæй пайда кæныны мидис бæлвырд фæткмæ гæсгæ фыст; ныхасы грамматикон хæрзхæддзинад; бæлвырд темæмæгæсгæ фыссын; хъуыдытæ кæрæдзиуыл раст бастæй ныффыссын; бæлвырд стильмæ гæсгæ ныхас саразын; дзырдтæй хъуыдыйы раст спайда кæнын; дзырбæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ грамматикон домæнтæм гæсгæ раст аразын; мидисы фæткæвæрд раст æвæрын
8	<i>Æлвæст изложени.</i>	Тексты сæйраг хъуыды æвдисæг хæйтт; бæлвырд темæмæ гæсгæ фыссын; текстæн пылан аразын; хъуыдытæ кæрæдзиуыл раст бастæй ныффыссын; бæлвырд стильмæ гæсгæ ныхас саразын; дзырдтæй хъуыдыйы растспайда кæнын; дзырбæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ грамматикон домæнтæм гæсгæ раст аразын; мидисы фæткæвæрд раст æвæрын
9	<i>Нывæцæн «Мæлæн дын ма</i>	Тексты структурæ; тексты аивгæнæн мадзæлттæ; ныхасы культурæ æмæ иумæйаг культурæ ; бæлвырд ныхасы ситуацийы хъæугæ æвзагон мадзæлттæй пайда кæныны мидис бæлвырд фæткмæ гæсгæ фыст; ныхасы грамматикон хæрзхæддзинад;

<i>уæд, мадæлон æвзаг»</i>	бæлвырд темæмæгæсгæ фыссын; хъуыдытæ кæрæдзиуыл раст бастæй ныффыссын; бæлвырд стильмæ гæсгæ ныхас саразын; дзырдтæй хъуыдыйы растспайда кæнын; дзырбæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ грамматикон домæнтæм гæсгæ раст аразын; мидисы фæткæвæрд раст æвæрын
----------------------------	--

Диктантты бæрæггæнæнты нормæтæ.

Диктант у скъоладзауты растфыссынады хæрзхъæддзинад бæрæг кæныны сæйраг формæтæй иу. Диктанттæ хуыздæр у сæххæст текстæй пайда кæнын, кæцытæ хъуамæ дзуапп дæттой литературон æвзаджы нормтæм æмæ скъладзаутæн сæ кармæ гæсгæ уой æнцонсембарæн.

Диктантты нормæтæ.

	Дзырддзæттон	Контролон
9 къл.	30	150

Фиппаинаг. *Нымайæм куыд сæрмагонд, афтæ æххуысгæнæг ныхасы хæйттæ дæр.*

Куыстыты нормæтæ.

кълас	9	10	11
диктанттæ	6	2	2
изложæнитæ	3	2	2

Нывсөцсөн кӕласы	1	1	1
Нывсөцсөн хөдзармө	2	1	1

Рæдыдтытæ.

М	Мидисы	<	фсөцыбыр сөй ксөн
Н	Ныхасы	>	раусерсех хъуаг
И	Орфографион	U	уагъд дзырд
У	Пунктуацион	Z	абзац
Г	Грамматикон	[]	уæлдай у
Л	Лексикон	7	бынсөттө ивын
С	Синтасисон		

- Диктанттæ бæрсөгтсөнгсөйæ раст ксөнсөм, фсөлæ рæдыдыл нæ нымайсөм ахсөм орфографион сөмсө пунктуацион рæдыдтытæ:
 - ✓ *дзырд иу рæнхъæй иннæмæ хæссын;*
 - ✓ *рæдыдтытæ ахсөм орфограммæтыл, кæцытæ скъолайы программæйы не сты;*
 - ✓ *рæдыдтытæ, нырма цы орфограммæтæ нæ сахуыр кодтой, уыдоныл;*
 - ✓ *сбæрæг кæнæн кæмæн нæй, бæстон ахуыргонд чи не рцъд, ахсөм дзырдты растфыссынады*
 - ✓ *авторы пунктуации фысгæйæ.*
- Раст ксөнсөм, фсөлæ рæдыдыл нæ нымайсөм, скъоладзау сөнсерхъуыдыйæ цы рæдыдтытæ фсөуагътæ, уыдон (описки) дсөр.
- Диктант бæрсөгтсөнгсөйæ кæсын хъæуы рæдыдтыты хуызмæ.
- Скъоладзау фысгæйæ фсөуадзы хуымæтсөг рæдыдтытæ, ксөцытæ бсөлвырд не вдисынц йсө растфыссынады хсөрзхъæддзинад. Дыууæ ахсөм рæдыды нымайсөм иуыл.
- Хуымæтсөг рæдыдтытæ сты:
 - ✓ *раиртæстмæ гæсгæ фиппаинагтыл нымад чи у;*
 - ✓ *стыр дамгъæ вазыгджын сæрмагонд нæмтты;*

- ✓ *иннæ æвзæгтæй æрбайсгæ сæрмагонд нæмттæ;*
- ✓ *иу æрхæцæн нысаны бæсты æндæр æвæрд куы рцæуы;*
- ✓ *æрхæцæн нысæнттæ куы фембæлыны æмæ дзы иу уагъд куы рцæуы, кæнæ та сæ бынæттæ ивд куы рцæуыны;*
- ✓ *хъус дарын хъæуы æмхуызон, кæнæ цалдæр хатты цы рæдыдтытæ æмбæлыны, уыдонимæ.*

6. Уыцы иу дзырды, кæнæ сæмуидагон дзырдты уидаджы сæмбæлгæ рæдыдтытæ нымайæм иу рæдыдыл.
7. Æмхузынон нымайæм рæдыдтытæ иу орфограммæйыл, кæд дзырдты растфыссынад ис ацы дзырды грамматикон хицæндзинады, уæд.
8. Кæд дзырды растфыссынад сбæлвырд кæнынæн агурæм æндæр дзырд, кæнæ йæ формæ, уæд уыдон æмхуызон рæдыдтытæ не сты.

Фиппаинаг: ***фыццаг æртæ æмхуызон рæдыды нымайæм иуыл, цыппæрæм æмæ а.д. – куыд хицæн рæдыдтытæ.***

1. 5 растгонд рæдыдæй фылдæр кæм уа, ахæм диктантæн йæ бæрæггæнæн ныллæгдæр кæнæм 1 балл.
2. 3 æмæ фылдæр растгонд рæдыды кæм ис, ахæм куыстæн нæй сæвæрæн иттæг хорз бæрæггæнн «5».

Диктантæн сæвæрæм иу бæрæггæнæн.

- 1) «5» - сæвæрæм сæнæрæдыд куыстæн. Гæнæн ис 1 хуымæтæг орфографион, кæнæ 1 хуымæтæг пунктуацион рæдыдæн
- 2) «4» - сæвæрæм 2 орфографион æмæ 2 пунктуацион рæдыдæн; кæнæ 1 орфографион æмæ 3 пунктуацион рæдыдæн; кæнæ 4 пунктуацион рæдыдæн сæнæ орфографион рæдыдтытæй;
- 3) «3» - сæвæрæм- 4 орфографион æмæ 4 пунктуацион рæдыдæн; кæнæ 3 орфографион æмæ 5 пунктуацион рæдыдæн; кæнæ 7 пунктуацион рæдыдæн сæнæ орфографион рæдыдтытæй;
- 4) «2» - сæвæрæм 7 орфографион æмæ 7 пунктуацион рæдыдæн; кæнæ 6 орфографион æмæ 8 пунктуацион рæдыдæн.
- 5) Уымæй фылдæр рæдыдтытæн сæвæрæм «1»

Контролон куысты ма уæлæмхасæн хæслæвæрд (фонетикон, лексикон, орфографион, грамматикон) куы уа, уæд сæвæрæм 2 бæрæггæнæны – апы куыстæн дæр хицæнæй.

Уæлæмхасæн хæслæвæрдæн бæрæггæнæн сæвæрæм афтæ:

- 1) «5» - æппæт хæслæвæрдтæ дæр сты раст конд;
- 2) «4» - $\frac{3}{4}$ (фылдæр хай) сæххæст сты;
- 3) «3» - æрдæг сæххæстгонд куыстæн;
- 4) «2» - æрдæгæй къаддæр сæххæстгонд куыстæн;
- 5) «1» - æппындæр нæ сæххæст кодта, уæд.

Дзырдутон диктантæн сæвæрæм бæрæггæнæн афтæ:

- 1) «5» - сөсөрсөм сөнсөрсөдүд куыстөн
- 2) «4» - 1-2 рөдөдсөн;
- 3) «3» -3-4 рөдөдсөн;
- 4) «2» - 7 рөдөдсөн;
- 5) «1» - уымсөй фылдсөр